

Berlín, simfonia d'una gran ciutat

VISTA PRÈVIA

Berlín és un nus de concòrdia en el cor d'Alemanya i d'Europa que contribueix a l'enteniment, la convivència, la justícia, la pau i la llibertat en el món. Però Berlín és molt més. Cada hora es renova. El seu aspecte urbà no para de canviar. Potser per això internacionalment està entre una de les metròpolis més vives, fascinants i polifacètiques d'Europa. A tot arreu es sent palpar la vida, en els bulevards, en l'art, en els encants, en establiments de moda i en bars i restaurants, molts d'horari continu. No és fàcil decidir-se en l'animada metròpoli: Berlín és moltes ciutats.

Més enllà de les ruïnes

Berlín segueix negant-se a perdre l'arrogància de la capital i no se li pot negar el tarannà i desig d'innovació que cal tenir per fer de la paraula renéixer un gerundi inseparable del seu nom. I és que des de la caiguda del Mur, sempre ha estat renaixent. Curiosament escollí unes formes molt diferents basades en l'estètica d'allò urbà en comptes de la parafernàlia monumental de les capitals tradicionals. Berlín va optar pel costat fosc: va buscar el grafit i la instal·lació per sobre de la pintura i les escultures. Es va refugiar en la discòrdia de tenir records materials de batalles perdudes per tots costats, com si sabés que la memòria, per essència, és fragmentada, a mesura que es construeix. Per tant, van prendre el Mur i van convocar artistes de tot el món perquè expliquessin la seva història en forma de grafit.

La bombardejada església de Kaiser-Wilhelm-Gedächtnis-Kirche no la van tirar a terra per reconstruir-la, sinó que la van fragmentar encara més: només van deixar el seu campanar destrossat. Dos nous edificis que porten la modernitat d'una Alemanya forta i renovada no obliden el seu passat d'angoixes militars.

Aquesta actitud d'optar per la fragmentació i el més tenebrós del passat esdevé l'essència del renaixement de Berlín com a part essencial de la política pública respecte a l'estètica ciutadana. Per tant, no és estrany que mitjans alternatius com el grafit tinguin una vida prolífica en els seus carrers. Per tot arreu els edificis es vesteixen de colors i arguments

Oriol Puig
Periodista
opuig@comradio.com

» Per què Berlín és tant creativa? Per la caiguda del Mur. Tot es posà en moviment. Tothom que hi arribà va tenir la impressió que el pastís creatiu no estava repartit

visuals. Berlín continua parlant: mostrant el més lleig sense complexos però sense oblidar-se de l'estètica.

Berlín batega, és ràpida, vivaç, moderna. Aquí es troben l'Est i Occident, els lloguers poden pagar-se i hi ha molt espai lliure per a experiments.

Ciutat creativa

La creativitat és bona per la imatge d'una ciutat. Si els factors econòmics hi afavoreixen encara millor. El segon Informe d'Economia Cultural del Senat de Berlín,¹ publicat el gener de 2009, no en deixa cap dubte: en comparació amb el 2000, el nombre d'empreses berlineses del sector cultural i creatiu ha augmentat un terç i la facturació un 25%. Unes 22.900 empreses dels sectors del llibre i la premsa, els videojocs i la informació, el cinema i la televisió, la música, l'art, el disseny, la publicitat, l'arquitectura i les arts plàstiques facturen 17.500 milions d'euros l'any. La participació de la «classe creativa» al producte interior brut de Berlín assoleix el 21%. Més del 10% de les persones econòmicament actives de Berlín treballa en el món cultural: 160.500 en total, si bé un gran nombre de professionals independents té ingressos menors. S'estima que fins

al 2015, els creatius podrien arribar als 200.000. Ara, el Senat de Berlín planteja concedir més microcrèdits per a la fundació de petites empreses creatives. A més, Berlín recolza els creatius amb una sèrie d'inversions en infraestructures i plataformes d'interconnexió, com el Create Berlin² i el Creative City Berlin.³

El districte creatiu per excel·lència és el de Mitte, al cor de Berlín. L'Informe d'Economia Cultural així ho apunta: la majoria de les empreses del sector té la seva seu a Mitte o al districte de Prenzlauer Berg. L'epicentre de la creativitat és el carrer Oranienburger Strasse amb 452 empreses. Però també els «barris en transformació», com Kreuzberg, guanyen terreny, i els districtes de la «vella Berlín Occidental», a Charlottenburg i Friedenau no es queden enrere.

La majoria dels professionals berlinesos de la creativitat treballen en la indústria del cinema —unes 36.300 persones. Però, mesurats pel nombre d'empreses, els sectors més grans són el del llibre i la premsa, l'arquitectura, la programació i els jocs digitals. Un gran creixement es va registrar també al sector publicitari, on avui existeixen 2.550 agències, si bé la seva facturació no assoleix la dels centres publicitaris tradicionals, a Hamburg i Frankfurt.

2 www.create-berlin.de

3 www.creative-city-berlin.de

Els grans guanyadors són els videojocs: el nombre d'empreses del sector s'ha duplicat a Berlín des del 2000, arribant avui a 1.540. Amb 6.700 milions d'euros, aquestes empreses van superar en 2.000 milions la facturació del segon sector a la capital alemanya, el del llibre, la premsa i el cinema. «La bona infraestructura per al cinema i la música ofereix grans possibilitats als creadors i programadors», diu Wolfgang Siebert, de Radon Labs,⁴ una de les empreses més grans de videojocs. «Berlín atrau els especialistes», afegeix. Per això hi ha molts professionals lliures que poden ajudar al seu equip fix quan és necessari.

Això pot dir-se naturalment també d'altres sectors creatius. Per exemple, del sector de la moda. Amb orgull, la capital alemanya va anunciar el gener de 2009 que la fira de moda casual i urbana Bread & Butter deixava Barcelona per tornar al seu lloc de fundació. El passat juliol, models i dissenyadors van transformar l'antic aeroport de Tempelhof durant tres dies en un nou *hot spot* del disseny.

Per què Berlín és més creativa que altres ciutats? Diuen els experts que el detonant va ser la caiguda del Mur. Fa vint anys els creadors van col·lapsar les elits clàssiques de poder a un i altre

4 www.magazine-deutschland.de

Tant la República Federal com la Democràtica es van esforçar per convertir el seu Berlín en una vitrina davant del món, i la promoció va ser la cultura

costat del Mur. De sobte, tot es va posar en moviment. Tot aquell que venia aquí tenia la impressió que el pastís creatiu encara no estava repartit.

El mite i l'avantguarda

A Berlín ningú sembla estar disposat a pensar en la infelicitat que, durant gairebé 30 anys, va provocar aquell mur de la infàmia, com se'l va anomenar a Occident. Mur antifeixista, com se'l va conèixer a l'Est. Darrere d'aquest rostre d'exportació, Berlín s'obre en un extens mapa la metamorfosi del qual és el signe sortint i és pura cultura en acció.

Arquitectura postmoderna i clàssica, inauguracions d'exposicions diverses, restauracions en marxa, cicles de cinema i debat, estrenes sense pausa en teatres i museus amb ofertes imperdibles... els rostres de Berlín es multipliquen sense parar.

Cada cosa pot tenir dues versions en aquesta capital mítica on es crida transició o reunificació, tal com la versió hagi estat encunyada pels habitants de l'Est o de l'Oest, al procés que va tenir la seva fita espectacular el 9 de novembre de 1989 i es va consolidar el 3 d'octubre de 1990.

Però el què resulta admirable en aquesta societat és la seva capacitat per reinventar-se en pacífica convivèn-

cia, construint una memòria que inclou tots i totes, després de patir els estralls de dues guerres mundials, el nazisme, la Guerra Freda i la caiguda del Mur.

La mort sempre és present a Berlín. Hi ha monuments, exhibicions permanents, llocs de memòria que ho exemplifiquen. Però els seus efectes sobre l'ànima de la ciutat es conjuren amb la vida que bull sense parar.

Ciutat contradictòria

Continuarà sent tan intensa en el futur immediat la vida cultural de Berlín com ho ha estat en aquests últims anys? No, si és cert el què sostenen alguns pessimistes. L'abundància de l'oferta cultural berlinesa i l'elevada qualitat dels seus espectacles —exposicions, concerts, conferències, òperes, obres de teatre...— es deu al règim de subsidis municipals i federals a la cultura del qual ha gaudit Alemanya i, més que cap altra, aquesta ciutat.

Berlín es va veure perjudicada de mil maneres amb la divisió d'Alemanya. Però es va beneficiar en una: tant la República Federal com la República Democràtica es van esforçar per convertir el seu Berlín en una vitrina davant del món, i la promoció va ser la cultura. La realitat política ha canviat, la prosperitat econòmica ja no està garantida i el

» La realitat política ha canviat, la prosperitat econòmica ja no està garantida i el mateix consens que regnava en suport dels milionaris subsidis a les activitats culturals existeix ara per retallar-los

mateix consens que regnava en suport dels milionaris subsidis a les activitats culturals existeix ara per retallar-los.

Aquest és un debat que continua obert i que difícilment trobarà solució. És una font d'esquinçament que acompanyarà per molt temps, sens dubte, als intel·lectuals berlinesos de la generació que ha viscut els sorprenents canvis dels últims 20 anys. En tot cas, un fet positiu se'n deriva. I és que la polèmica intel·lectual —sigui política, sigui cultural— és al Berlín dels nostres dies arrelada en problemes que han de veure amb els grans assumptes, amb la marxa de la societat, el funcionament de les institucions, els valors que regulen el comportament de la gent.

No és estrany doncs que surtin a la llum dades inesperades relacionades amb la capital alemanya i la crisi econòmica. Resulta que mentre tot el país tremolava per les retallades de sou i personal a les empreses i en conseqüència, s'estrenyia el cinturó per afrontar temps difícils, a Berlín s'apujaven els sous i es registrava un considerable augment de les visites als teatres i òperes de la capital. No és una cosa completament inusual que en temps de crisi augmentin les activitats d'oci, especialment aquelles en què un es pot asseure i que li expliquin qualsevol història i submergir-se en una altra realitat. La peculiaritat de la capital

alemanya és que aquesta necessitat d'evadir-se no es tradueix com en altres llocs en un augment en la venda d'entrades sinó de les visites a la filharmonica, el ballet o el teatre de Bertolt Brecht.⁵ Això, almenys, és el que reflecteixen les dades de l'administració cultural berlinesa. Amb les seves tres òperes i més d'un centenar de teatres, Berlín sembla la ciutat ideal per superar —si més no psicològicament— els temps de crisi.

A Berlín hi ha per si mateixa una tradició molt estesa d'assistir sovint a aquest tipus d'espectacles. I és que a l'àmplia oferta s'hi suma una adaptació seva al poder adquisitiu dels ciutadans, bastant baix per regla general. Un estudiant o un aturat pot comprar una entrada de primera fila per a la Staatsoper⁶ per una mica més de 10 euros, ja que mitja hora abans de cada representació, la majoria de teatres i òperes de la ciutat treuen a la venda les entrades que han sobrat a un preu especial per als que tenen menys diners. Així un pot veure compartint llotja una berlinesa enjoiada i embolicada en pells

d'animal al costat d'un noi amb texans i amb la seva caçadora de segona mà. No sembla que molesti a ningú, ni als uns ni als altres.

Els berlinesos han adaptat, a més, els preus als temps. Això explica que l'augment de públic no s'hagi traduït en augment d'ingressos. A més, sembla que els que més han prescindit de l'evasió de les arts escèniques han estat els que no poden accedir als preus populars.

Berlín és la reafirmació de què Europa pot existir, però cal que existeixi millor; és el triomf del capitalisme, però sense obviar els drets bàsics de les persones; és el triomf de la llibertat, però cal que així es demostrï. Berlín és també aquella capital poc estimada per molts alemanys, que només hi veuen un espai on s'hi han destinat massa diners públics; una ciutat amb molts pisos buits i amb la taxa més elevada d'atur d'Alemanya. És el Berlín de l'esperança, però també de la contradicció. ◀

5 El gener de 1949 Bertolt Brecht (1898-1956) i Helene Weigel (1900-1971) van fundar el Berliner Ensemble. www.berliner-ensemble.de

6 La Staatsoper Unter den Linden és un de les tres òperes de Berlín amb el Deutsche Oper Berlín i el Komische Oper Berlín. www.staatsoper-berlin.de